

## Dohoda o srážkách ze mzdy nebo jiných příjmů – stále smlouva k tíži třetího?

Hana Dejmková\*

### Úvodem

S datem 1. 1. 2014, kdy nabyl účinnosti zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „NOZ“), došlo mimo jiné k zásadním koncepčním změnám právní úpravy dohod o srážkách ze mzdy nebo jiných příjmů, které představují poměrně oblíbený právní institut sloužící k zajištění dluhu.

Občanskoprávní dohoda o srážkách ze mzdy nebo jiných příjmů byla do našeho právního řádu zakotvena dne 1. 4. 1964 v ustanovení § 57 zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, ve znění účinném do dne 31. 12. 1991, a s účinností ode dne 1. 1. 1992 do nabytí účinnosti nového soukromoprávního kodexu byla upravena v ustanovení § 551 zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, ve znění účinném ode dne 1. 1. 1992 do dne 31. 12. 2013 (dále jen „OZ 1964“).<sup>1</sup> Jak ustanovení § 57 zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, ve znění účinném do dne 31. 12. 1991, tak ustanovení § 551 OZ 1964 připouštělo, aby věřitel a dlužník uzavřeli smlouvu, z níž vyplývaly povinnosti třetí osobě – plátcí mzdy nebo jiných příjmů, s nimiž se při výkonu rozhodnutí nakládá jako se mzdou, která však nebyla účastníkem této smlouvy a pro vznik povinností na její straně nebylo vyžadováno, aby s touto smlouvou vyslovila souhlas.

Pro oblast pracovněprávních vztahů existovala samostatná právní úprava dohody o srážkách ze mzdy, která byla do dne 31. 12. 2006 obsažena v ustanovení § 246 zákona č. 65/1965 Sb., zákoníku práce, ve znění

\* Mgr. Hana Dejmková, advokátka a doktorandka na Katedře pracovního práva a sociálního zabezpečení Právnické fakulty Masarykovy univerzity, Brno.

<sup>1</sup> Novelou provedenou zákonem č. 509/1991 Sb., kterým se mění, doplňuje a upravuje občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, který nabyl účinnosti dne 1. 1. 1992, byla právní úprava dohody o srážkách ze mzdy nebo jiných příjmů obsažená v ustanovení § 57 zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, ve znění účinném ode dne 1. 4. 1964 do dne 31. 12. 1991, v nezměněné podobě přesunuta do ustanovení § 551 zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, ve znění účinném ode dne 1. 1. 1992. K novelizaci tohoto ustanovení následně došlo článkem XLIII, bodem 5. zákona č. 264/2006 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákoníku práce, ve znění pozdějších předpisů, jenž nabyl účinnosti dne 1. 1. 2007.

účinném do dne 31. 12. 2006. S účinností ode dne 1. 1. 2007 upravovalo pracovněprávní dohodu o srážkách ze mzdy ustanovení § 327 zákona č. 262/2006 Sb., zákoníku práce, ve znění účinném do dne 31. 12. 2013 (dále jen „ZP 2013“), které však bylo článkem LXXIX, bodem 34. zákona č. 303/2013 Sb., jímž se mění některé zákony v souvislosti s přijetím rekodifikace soukromého práva, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „doprovodný zákon k NOZ“), zrušeno. Počínaje dnem 1. 1. 2014 je tudíž při sjednávání dohod o srážkách ze mzdy k zajištění dluhů z pracovněprávních vztahů nezbytné vycházet z právní úpravy obsažené v NOZ.

### 1. Dohoda o srážkách ze mzdy nebo jiných příjmů podle OZ 1964

Ustanovení § 551 odst. 1 zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, ve znění účinném do dne 31. 12. 2006, připouštělo zajištění pohledávky písemnou dohodou uzavřenou mezi věřitelem a dlužníkem o srážkách ze mzdy s tím, že tyto srážky nesměly činit více, než by činily srážky při výkonu rozhodnutí.

Toto ustanovení bylo s účinností ke dni 1. 1. 2007 novelizováno článkem XLIII, bodem 5. zákona č. 264/2006 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákoníku práce, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „doprovodný zákon k ZP“) tak, že nově znělo: „Uspokojení pohledávky výživného podle zvláštních právních předpisů a jiné pohledávky, o níž tak stanoví zákon, lze zajistit písemnou dohodou mezi věřitelem a dlužníkem o srážkách ze mzdy. Při provádění srážek se postupuje podle zvláštních právních předpisů.“

Novela ustanovení § 551 odst. 1 OZ 1964 provedená doprovodným zákonem k ZP tak radikálně omezila okruh pohledávek, jejichž uspokojení bylo možné zajistit občanskoprávní dohodou o srážkách ze mzdy, nicméně podstata tohoto právního institutu zůstala nezměněna.

Před novelizací uskutečněnou doprovodným zákonem k ZP byly dohody o srážkách ze mzdy uzavírané podle ustanovení § 551 OZ 1964 poměrně oblíbeným nástrojem věřitelů k zajištění jejich pohledávek ze smluv o půjčce nebo úvěru, což přinášelo značnou administrativní zátěž plátců mzdy nebo jiných příjmů,

s nimiž se při výkonu rozhodnutí nakládá jako se mzdou<sup>2</sup> (dále jen „jiné příjmy“), při provádění srážek ze mzdy na základě těchto dohod.

Po novele provedené doprovodným zákonem k ZP se pro účely vymezení okruhu pohledávek, k jejichž zajištění mohla dohoda o srážkách ze mzdy podle ustanovení § 551 OZ 1964 sloužit, za pohledávku výživného považovala každá pohledávka ze zákonné vyživovací povinnosti<sup>3</sup> podle ustanovení § 85–95 zákona č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění účinném do dne 31. 12. 2013 (dále jen „ZOR“),<sup>4</sup> „bez ohledu na to, zda oprávněným je nezletilé dítě nebo zletilá osoba [...] a zda jde o tzv. běžné výživné nebo nedoplatky za dobu minulou.“<sup>5</sup> Pohledávku výživného ve smyslu ustanovení § 551 odst. 1 OZ 1964 představovala rovněž pohledávka ze zákonné vyživovací povinnosti mezi partnery a bývalými partnery po zrušení registrovaného partnerství ve smyslu ustanovení § 10–12 zákona č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství, ve znění pozdějších předpisů.<sup>6</sup>

Podle ustanovení § 551 odst. 2 OZ 1964 nabýval věřitel práva na výplatu srážek proti plátcí mzdy okamžikem, kdy byla dohoda o srážkách ze mzdy nebo jiných příjmů plátcí mzdy předložena.

Dohoda o srážkách ze mzdy nebo jiných příjmů podle občanskoprávní úpravy účinné ode dne 1. 1. 2007 do dne 31. 12. 2013 tedy představovala smlouvu uzavřenou mezi věřitelem a dlužníkem, jejímž předmětem byla dohoda věřitele a dlužníka o tom, že peněžitá pohledávka věřitele na výživné nebo jiná pohledávka, o níž tak stanovil zákon, bude pro případ, že ji dlužník dobrovolně nesplní, uspokojena srážkami ze mzdy nebo z jiných příjmů dlužníka s tím, že tyto srážky bude provádět v zákonné výši plátce mzdy nebo jiných příjmů dlužníka a bude je vyplácet přímo věřiteli. Plátce mzdy

nebo jiných příjmů dlužníka však nebyl odbornou veřejností považován za účastníka této dohody.<sup>7</sup>

Ohledně povinnosti plátce mzdy nebo jiných příjmů provádět na základě předložené dohody o srážkách ze mzdy podle ustanovení § 551 OZ 1964, již však nebyl účastníkem a ani s ní nevyslovil souhlas, srážky ze mzdy a vyplácet je věřiteli, můžeme v právní vědě vystopovat dva rozdílné názorové proudy.

První názorový proud<sup>8</sup> vycházel z právního pozitivismu a jeho zastánci patrně z přesvědčení, že zákon zakotvoval právo věřitele na výplatu srážek ze mzdy nebo jiných příjmů vůči plátcí mzdy, a tomuto právu, a contrario, odpovídala povinnost plátce mzdy srážky ze mzdy nebo jiných příjmů provést a vyplatit je věřiteli.

V tomto kontextu nelze ponechat stranou, že rovněž Nejvyšší soud České republiky (dále jen „Nejvyšší soud“) se v rozsudku ze dne 19. 12. 2007, sp. zn. 25 Cdo 140/2006, přiklonil k pozitivistickému nahlížení na tento právní institut, když konstatoval: „Ustanovení § 551 obč. zák. [...] zaměstnavateli dlužníka zcela jasně ukládá povinnost provádět srážky ze mzdy svého zaměstnance a poukazovat je věřitelům poté, co mu byla dohoda předložena, aniž by bylo třeba tento závazek věřitele a dlužníka jakoukoli formou akceptovat a aniž by případný nesouhlas plátce mzdy s dohodou, resp. právní povinností stanovenou mu zákonem, vyvolal jakékoli účinky či změnu v rozsahu či obsahu zákonných práv a povinností [...]. Jelikož uvedené ustanovení ukládá plátcí mzdy povinnost srážky provádět, a to ve správné výši, nese odpovědnost za neplnění této zákonné povinnosti i za provádění srážek v nesprávné výši, navíc veškerou tuto činnost nese na své náklady s tím spojené.“<sup>9</sup>

<sup>2</sup> Tento pojem bylo a stále je třeba vykládat v souladu s ustanovením § 299 odst. 1 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, ve znění pozdějších předpisů.

<sup>3</sup> Srov. KRBEK, P. in DRÁPAL, L., BUREŠ, J. a kol. *Občanský soudní řád II. § 201–376. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 2307.

<sup>4</sup> Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění účinném do dne 31. 12. 2013 (dále jen „ZOR“), zakotvoval vzájemnou vyživovací povinnost rodičů a dětí (ustanovení § 85–87 ZOR), vyživovací povinnost mezi ostatními příbuznými (ustanovení § 88–90 ZOR), vyživovací povinnost mezi manžely (ustanovení § 91 ZOR), vyživovací povinnost mezi rozvedenými manžely (ustanovení § 92–94 ZOR) a příspěvek na výživu a úhradu některých nákladů neprovdané matce (ustanovení § 95 ZOR).

<sup>5</sup> KRBEK, P. in DRÁPAL, L., BUREŠ, J. a kol. *Občanský soudní řád II. § 201–376. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 2307.

<sup>6</sup> Tento zákon nebyl (na rozdíl od ZOR) ke dni 1. 1. 2014 zrušen.

<sup>7</sup> Srov. např. ŠKÁROVÁ, M. in ŠVESTKA, J., SPÁČIL, J., ŠKÁROVÁ, M., HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník II. § 460–880. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008, s. 1464.

<sup>8</sup> Například Ladislav Jouza ve svém článku konstatoval: „Dohoda o srážkách ze mzdy sjednaná podle § 551 občanského zákoníku zavazuje zaměstnavatele pouze tehdy, jestliže bude zajišťovat pohledávky výživného podle zákona o rodině.“ (citováno podle JOUZA, L. Jak si zaměstnavatel zajistí splnění závazku zaměstnance. *Právo pro podnikání a zaměstnaní*. 2008, č. 5, s. 22). Martin Štefko ve svém článku uvedl následující: „Doprovodný zákon č. 264/2006 Sb. novelizuje v čl. XLIII bodu 5 ust. § 551 odst. 1 občanského zákoníku. Nová dikce omezuje možnosti zaměstnance (dlužníka) zavázat svého zaměstnavatele k provádění srážek dohodou. Pisemnou dohodou mezi věřitelem a dlužníkem o srážkách ze mzdy je možné od 1. 1. 2007 zajistit uspokojení pohledávky výživného. U jiných pohledávek lze takto postupovat pouze tehdy, pokud tak stanoví zákon.“ (citováno podle ŠTEFKO, M. Srážky ze mzdy od 1. 1. 2007. *Právo pro podnikání a zaměstnaní*. 2007, č. 2, s. 9). Srov. též ŠKÁROVÁ, M. in ŠVESTKA, J., SPÁČIL, J., ŠKÁROVÁ, M., HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník II. § 460–880. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008, s. 1465.

<sup>9</sup> V projednávaném případě Nejvyšší soud České republiky (dále jen „Nejvyšší soud“) vycházel z právní úpravy účinné

Druhý názorový proud, reprezentovaný Petrem Téglm,<sup>10</sup> zkoumal ustanovení § 551 OZ 1964 z hlediska požadavků kladených Listinou základních práv a svobod, uvozenou ústavním zákonem č. 23/1991 Sb., kterým se uvozuje Listina základních práv a svobod jako ústavní zákon Federálního shromáždění České a Slovenské Federativní Republiky, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „Listina základních práv a svobod“),<sup>11</sup> jakož i z pohledu zásady rovného právního postavení subjektů soukromého práva a zásady smluvní svobody, které se v soukromém právu uplatňují.

Petr Tégl ve svém článku mimo jiné uvedl: „Připuštění dohody o srážkách ze mzdy by znamenalo, že ten, kdo uvedenou dohodu uzavře, může plátce mzdy bez jeho souhlasu zavázat k určité činnosti, a má tedy více práv než plátce mzdy, který by nemohl takový závazek odmítnout. [...] Tím však, že ustanovení § 551 občanského zákoníku dovoluje osobám soukromého práva, aby uzavíraly dohody o srážkách ze mzdy a jiných příjmů a následně stanoví povinnost zaměstnavatele (rovněž subjektu soukromého práva) na základě takto uzavřených dohod postupovat, aniž by měl možnost s předloženou dohodou souhlasit [...], je zasahováno do základního principu soukromého práva a do Listinou zaručené zásady rovného právního postavení účastníků soukromoprávních vztahů.“<sup>12</sup>

Další problematický aspekt dohod o srážkách ze mzdy nebo jiných příjmů podle ustanovení § 551 OZ 1964 spočíval v otázce hrazení nákladů spojených s realizací srážek na základě těchto dohod. Podle výše uvedeného názoru Nejvyššího soudu<sup>13</sup> nesl náklady na činnost spojenou s prováděním srážek ze mzdy nebo jiných příjmů na základě dohody o srážkách ze mzdy podle ustanovení § 551 OZ 1964 plátce mzdy. Právní úprava ovšem nevyklučovala, aby se věřitel a dlužník dohodli, že plátcí mzdy nahradí náklady mu v souvis-

losti s prováděním srážek na základě této dohody vzniklé, nicméně je třeba dodat, že právní úprava věřiteli ani dlužníku takovou povinnost neukládala.

Provádění srážek na základě dohody o srážkách ze mzdy nebo jiných příjmů podle ustanovení § 551 OZ 1964 na náklady plátce mzdy část odborné veřejnosti považovala za zásah do majetkové sféry a vlastnického práva plátce mzdy, které mu zaručuje článek 11 Listiny základních práv a svobod.<sup>14</sup>

S nesením nákladů spojených s realizací srážek na základě dohody o srážkách ze mzdy nebo jiných příjmů podle ustanovení § 551 OZ 1964 plátcem mzdy, jehož případný nesouhlas nebyl podle judikatury<sup>15</sup> ani části právní doktríny<sup>16</sup> relevantní, souvisela i otázka, zda se v případě těchto dohod nejednalo o smlouvy k tíži třetí osoby, které nemají v právním řádu demokratického právního státu místo a které je nutno označit za nepřipustné.<sup>17</sup>

Srovnáme-li dohodu o srážkách ze mzdy podle ustanovení § 551 OZ 1964 se smlouvou ve prospěch třetí osoby podle ustanovení § 50 OZ 1964, dospějeme k závěru, že pro to, aby smlouva ve prospěch třetí osoby tuto osobu zavazovala, byl na rozdíl od dohody o srážkách ze mzdy vyžadován její souhlas. Jestliže třetí osoba souhlas se smlouvou v její prospěch ve smyslu ustanovení § 50 odst. 2 OZ 1964 nedala nebo jej odepřela, platila tato smlouva pouze mezi těmi, kteří ji uzavřeli.<sup>18</sup>

V článku Petra Téglu se k této problematice můžeme dočíst: „Pokud [...] právo vyžaduje ke smlouvě, kterou má vzniknout třetí osobě prospěch, souhlas této třetí osoby s takovou smlouvou, tím spíše by měla taková třetí osoba souhlasit se smlouvou, kterou je do její sféry (a to v těchto případech do sféry majetkové) zasahováno nepříznivě, tedy nikoli k jejímu prospěchu.“<sup>19</sup>

do dne 31. 12. 2006, tj. před novelou provedenou článkem XLIII, bodem 5. zákona č. 264/2006 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákoníku práce, ve znění pozdějších předpisů.

<sup>10</sup> TÉGL, P. Je ustanovení § 551 občanského zákoníku protiústavní? *Právní fórum*. 2006, č. 1, s. 16–22.

<sup>11</sup> Listina základních práv a svobod bývá v právní praxi citována i jako usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky. V odborné literatuře se však můžeme dočíst, že tato citace není správná, „jelikož usnesení předsednictva ČNR o vyhlášení právního předpisu nikdy nebyla pramenem práva; vždy se jednalo toliko o formu publikace některého zákona.“ (citováno podle ŠIMÍČEK, V. in WAGNEROVÁ, E., ŠIMÍČEK, V., LANGÁŠEK, T., POSPÍŠIL, I. a kol. *Listina základních práv a svobod. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2012, s. 49).

<sup>12</sup> TÉGL, P. Je ustanovení § 551 občanského zákoníku protiústavní? *Právní fórum*. 2006, č. 1, s. 19.

<sup>13</sup> Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 12. 2007, sp. zn. 25 Cdo 140/2006.

<sup>14</sup> K tomu srov. TÉGL, P. Je ustanovení § 551 občanského zákoníku protiústavní? *Právní fórum*. 2006, č. 1, s. 20.

<sup>15</sup> Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 12. 2007, sp. zn. 25 Cdo 140/2006.

<sup>16</sup> Srov. názory citované v poznámce č. 8.

<sup>17</sup> Jiří Švestka ke smlouvám k tíži třetích osob uvádí: „Smlouva uzavřená mezi smluvními stranami k tíži třetí osoby by byla jako smlouva ocitající se v rozporu se zákonem (§ 39) neplatná.“ (citováno podle ŠVESTKA, J. in ŠVESTKA, J., SPÁČIL, J., ŠKÁROVÁ, M., HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník I. § 1–459. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008, s. 405). Z prvorepublikové právní doktríny zmiňme závěry Jaromíra Sedláčka: „Smlouva k tíži třetího znamená slib daný jedním smluvníkem druhému smluvníku, že třetí osoba bude plnit [...] Z této úmluvy nikdo nenabude nároku na plnění třetího, aniž třetí se nějak zavazuje. V tom směru je úmluva právně irelevantní.“ (citováno podle SEDLÁČEK, J. *Obligační právo*. Reprint původního vydání. 1. díl. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2010, s. 126).

<sup>18</sup> Srov. ustanovení § 50 odst. 3 zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, ve znění účinném do dne 31. 12. 2013.

<sup>19</sup> TÉGL, P. Je ustanovení § 551 občanského zákoníku protiústavní? *Právní fórum*. 2006, č. 1, s. 20.

S citovaným názorem nelze než souhlasit a dohody o srážkách ze mzdy nebo jiných příjmů, které byly uzavřeny podle ustanovení § 551 OZ 1964 a s nimiž plátce mzdy nebo jiných příjmů nevyslovil souhlas, ale přesto by měl nést náklady spojené s uskutečňováním srážek na jejich základě, považovat za smlouvy k tíži třetího, jež jsou pro rozpor se zásadami soukromého práva i Listinou základních práv a svobod neakceptovatelné.

## 2. Dohoda o srážkách ze mzdy nebo jiných příjmů podle ZP 2013

Srážky ze mzdy, platu nebo jiných příjmů zaměstnance<sup>20</sup> ze základního pracovněprávního vztahu, jímž se podle ustanovení § 3 ZP 2013 rozumí pracovní poměr a právní vztahy založené dohodami o pracích konaných mimo pracovní poměr, mohly být a po nabytí účinnosti NOZ stále mohou být provedeny jen z důvodů vypočetných v ustanovení § 146 ZP 2013.

Ustanovení § 327 ZP 2013 obsahovalo do dne 31. 12. 2013 právní úpravu dohody o srážkách ze mzdy uzavírané v písemné formě mezi zaměstnavatelem a zaměstnancem, sloužící k zajištění dluhu zaměstnance vůči zaměstnavateli, přičemž srážky ze mzdy uskutečňované na základě této dohody nesměly činit více, než by činily srážky při výkonu rozhodnutí. Na rozdíl od dohody o srážkách ze mzdy nebo jiných příjmů uzavřené podle ustanovení § 551 OZ 1964 se dohoda o srážkách ze mzdy podle ustanovení § 327 ZP 2013 mohla týkat „všech pohledávek zaměstnavatele, které mu vznikly proti zaměstnanci z jejich pracovněprávního vztahu.“<sup>21</sup>

V odborné literatuře se můžeme dočíst, že dohoda o srážkách ze mzdy podle ustanovení § 327 ZP 2013 mohla být uzavřena nejen za trvání pracovněprávního vztahu mezi stranami, kdy plátcem mzdy byl současný zaměstnavatel, ale i po skončení pracovněprávního vztahu, kdy srážky postihovaly zaměstnancovu mzdu u nového zaměstnavatele.<sup>22</sup> Domnívám se, že v takovém případě byl naprosto nezbytný souhlas nového zaměstnavatele s uzavřenou dohodou o srážkách ze mzdy podle ustanovení § 327 ZP 2013, jinak by se totiž jednalo o smlouvu k tíži třetího, která je nepřijatelná.

Pro úplnost je třeba podotknout, že ustanovení § 327 ZP 2013 bylo článkem LXXIX, bodem 34. doprovod-

ného zákona k NOZ ke dni 31. 12. 2013 zrušeno. Uzavírání dohod o srážkách ze mzdy nebo jiných příjmů sloužících k zajištění dluhů z pracovněprávních vztahů se tak počínaje dnem 1. 1. 2014 řídí právní úpravou obsaženou v NOZ.

## 3. Dohoda o srážkách ze mzdy nebo jiných příjmů podle NOZ

Dohody o srážkách ze mzdy nebo jiných příjmů NOZ upravuje v ustanovení § 2045–2047. V důvodové zprávě<sup>23</sup> se k tomuto právnímu institutu můžeme dočíst následující: „Dohoda o srážkách ze mzdy se přejímá z dosavadní úpravy obsažené v občanském zákoníku [...] a v zákoníku práce [...]. Zajištění závazku dohodou o srážkách ze mzdy není ve standardních občanských zákonících Evropy zvlášť upraveno; k těmž účelu stačí úprava *cesse*. Nicméně bylo zváženo, že bude vhodné tento zajišťovací institut ponechat se zřetelem k praktické potřebě a vhodnosti, zvláště proto, že je v českém prostředí standardně využíván k zajištění a placení pohledávek na výživné.“<sup>24</sup>

První koncepční změnu oproti předchozí právní úpravě obsažené v ustanovení § 551 OZ 1964 nalezneme v ustanovení § 2045 odst. 1 NOZ, podle něhož: „Dluh lze zajistit dohodou věřitele a dlužníka o srážkách ze mzdy nebo platu, z odměny ze smlouvy o výkonu závislé práce zakládající mezi zaměstnancem a zaměstnavatelem obdobný závazek nebo z náhrady mzdy nebo platu ve výši nepřesahující jejich polovinu. Nejednalo o srážky podle věty první k uspokojení práva zaměstnavatele, je třeba k uzavření dohody předchozího souhlasu zaměstnavatele.“

Právě v požadavku předchozího souhlasu zaměstnavatele, nejedná-li se o dohodu o srážkách ze mzdy nebo jiných příjmů k uspokojení jeho práv, v níž zaměstnavatel vystupuje jako věřitel, můžeme spatřovat přínos nové právní úpravy obsažené v NOZ. Zaměstnavateli již nebudou vznikat povinnosti z dohody o srážkách ze mzdy nebo jiných příjmů podle ustanovení § 2045 NOZ, když nebude smluvní stranou této dohody nebo pokud s touto dohodou nevysloví svůj předchozí souhlas v případech, kdy se nebude jednat o dohodu o srážkách ze mzdy nebo jiných příjmů k uspokojení jeho práv.

<sup>20</sup> Vymezení pojmu „jiné příjmy zaměstnance“ obsahovalo a v současnosti stále obsahuje ustanovení § 145 odst. 2 zákona č. 262/2006 Sb., zákoníku práce, ve znění pozdějších předpisů.

<sup>21</sup> DRÁPAL, L. in BĚLINA, M., DRÁPAL, L. a kol. *Zákoník práce. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 1173.

<sup>22</sup> Srov. DRÁPAL, L. in BĚLINA, M., DRÁPAL, L. a kol. *Zákoník práce. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 1173.

<sup>23</sup> Důvodová zpráva k vládnímu návrhu na vydání zákona občanský zákoník – sněmovní tisk č. 362-0 z VI. volebního období Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky. [citováno dne 12. 1. 2014]. Dostupná z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=362&CT1=0>.

<sup>24</sup> Důvodová zpráva k vládnímu návrhu na vydání zákona občanský zákoník – sněmovní tisk č. 362-0 z VI. volebního období Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky, s. 1023. [citováno dne 12. 1. 2014]. Dostupná z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=362&CT1=0>.

Zaměstnavatel již nebude podle NOZ nucen nést náklady na provádění srážek ze mzdy nebo jiných příjmů na základě dohod o srážkách ze mzdy nebo jiných příjmů podle ustanovení § 2045 NOZ, s nimiž nevyslovil předchozí souhlas nebo v nichž nefiguruje v pozici věřitele. Podle právní úpravy obsažené v novém soukromoprávním kodexu tak nebude bez předchozího souhlasu zaměstnavatele zasahováno do jeho majetkové sféry a vlastnického práva, které mu garantuje článek 11 Listiny základních práv a svobod. Z tohoto důvodu nebude dohoda o srážkách ze mzdy nebo jiných příjmů uzavřená podle ustanovení § 2045 NOZ svou koncepcí představovat smlouvu k tíži třetího, jejíž existence v podobě nyní již zrušeného ustanovení § 551 OZ 1964 byla částí odborné veřejnosti<sup>25</sup> podrobena značné kritice.

Druhou koncepční změnu v porovnání s předchozí právní úpravou v ustanovení § 551 OZ 1964 obsahuje ustanovení § 2046 NOZ, které zní: „Náklady spojené s placením srážek nese plátce mzdy nebo platu; má-li však plátce mzdy nebo platu plnit současně podle několika dohod o srážkách ze mzdy nebo platu, jdou náklady s placením srážek podle druhé a další dohody k tíži dlužníka.“ NOZ tak nově výslovně stanovuje, kdo ponese náklady spojené s realizací srážek na základě dohod o srážkách ze mzdy nebo jiných příjmů podle ustanovení § 2045 NOZ.

Teprve praxe ukáže, zda zaměstnavatelé budou ochotni předem souhlasit s dohodami o srážkách ze mzdy nebo jiných příjmů podle ustanovení § 2045 NOZ, které nebudou zajišťovat uspokojení jejich práv, zda budou ochotni přijmout odpovědnost za jejich provádění a nést náklady spojené s jejich realizací, byť v případě současně prováděných srážek na základě druhé a další dohody o srážkách ze mzdy nebo jiných příjmů podle ustanovení § 2045 NOZ ponese tyto náklady v souladu s ustanovením § 2046 NOZ dlužník. V úvahu bude ovšem připadat i odchylné ujednání věřitele, dlužníka a plátce mzdy nebo platu ohledně hrazení nákladů vzniklých v souvislosti s prováděním srážek na základě těchto dohod.

Třetí koncepční změna oproti předchozí právní úpravě obsažené v ustanovení § 551 OZ 1964 spočívá v tom, že NOZ již nestanovuje okruh dluhů, jejichž uspokojení lze zajistit dohodou o srážkách ze mzdy nebo jiných příjmů podle ustanovení § 2045 NOZ.

## Závěrem

Občanskoprávní dohoda o srážkách ze mzdy nebo jiných příjmů představuje právní institut, jehož existence se v našem právním řádu datuje ode dne 1. 4.

<sup>25</sup> Srov. TÉGL, P. Je ustanovení § 551 občanského zákoníku protiústavní? *Právní fórum*. 2006, č. 1, s. 16–22.

1964. Zákonodárcem zvolená koncepce, která umožňovala, aby věřitel a dlužník uzavřeli smlouvu, z níž vyplývaly povinnosti třetí osobě – plátci mzdy nebo jiných příjmů, která však nebyla účastníkem této smlouvy a ke vzniku povinností na její straně mohlo dojít i bez jejího souhlasu, bránila při zohlednění tehdejších společenských poměrů, kdy zaměstnavatel a stát de facto splývali v jeden celek, vzniku mnohdy zbytečných soudních sporů o nezaplacené dluhy.

Po změně společenských, politických a ekonomických poměrů v roce 1989 postupně narůstal počet zaměstnavatelů – subjektů soukromého práva, což s sebou s přihlédnutím k zásadě rovného právního postavení subjektů soukromého práva přineslo neudržitelnost dosavadní koncepce dohod o srážkách ze mzdy nebo jiných příjmů podle ustanovení § 551 OZ 1964.

NOZ v ustanovení § 2045–2047 dřívější pojetí dohody o srážkách ze mzdy nebo jiných příjmů jako smlouvy k tíži třetího opustil.

V souvislosti s nabytím účinnosti nového soukromoprávního kodexu je však třeba vzít v úvahu přechodné ustanovení § 3073, věty první NOZ, podle něhož se práva ze zajištění závazku vzniklá přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona posuzují až do svého zániku podle dosavadních právních předpisů. Výkladem tohoto ustanovení můžeme dospět k závěru, že počínaje dnem 1. 1. 2014 budou vedle sebe existovat dvě skupiny dohod o srážkách ze mzdy nebo jiných příjmů s odlišným právním režimem – jednak nově uzavírané dohody o srážkách ze mzdy nebo jiných příjmů podle ustanovení § 2045–2047 NOZ a jednak dohody, které byly uzavřeny podle ustanovení § 551 OZ 1964 nebo podle ustanovení § 327 ZP 2013 a dosud nedošlo ke splnění jimi zajišťovaného dluhu.

S ohledem na ustanovení § 2 odst. 1, věty první NOZ, podle něhož „každé ustanovení soukromého práva lze vykládat jenom ve shodě s Listinou základních práv a svobod a ústavním pořádkem vůbec, se zásadami, na nichž spočívá tento zákon, jakož i s trvalým zřetelem k hodnotám, které se tím chrání“, zůstává otázkou, zda samotné přechodné ustanovení § 3073, věty první NOZ je ústavně konformní, když po nabytí účinnosti NOZ umožňuje požadovat provádění srážek ze mzdy nebo jiných příjmů na základě předchozí právní úpravy, tedy na základě smluv k tíži třetích osob.

## Summary

Act No. 89/2012 Coll., Civil Code, as amended (hereinafter „Civil Code“), brings substantial change of the legal regulation of agreements on deductions from salary or other incomes. The Civil Code left in § 2045–2047 the previous conception of agreement on deductions from salary or other incomes as a contract to the weight of the third person.

The temporary regulation in § 3073, the 1<sup>st</sup> sentence of the Civil Code can seem as problematic, because it makes possible the existence of two groups of agreements on deductions from salary or other incomes, both of them with other legal regulation, on the one hand the newly closed agreements according to the Civil Code, on the other hand the agreements closed according to the previous legal regulation, where the debts have not been fulfilled yet.

Considering § 2, subsection 1, the 1<sup>st</sup> sentence of the Civil Code there is a question, if the temporary regulation in § 3073, the 1<sup>st</sup> sentence of the Civil Code is consistent with the Constitution, when after coming into force of the Civil Code it makes possible to ask for executing deductions from salary or other incomes according to the previous legal regulation, it means on the basis of contracts to the weight of the third person.